

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นคว้า เอกสารวิชาการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย

1. ความสำคัญและความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น
2. ความรู้ท้องถิ่น/ภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
 - 3.1 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ
4. แนวคิดวิธีสอนที่เหมาะสมสำหรับการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น
5. อำเภอกาวและประวัติความเป็นมา
6. ความตระหนัก
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความสำคัญและความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของผู้เรียนและชุมชน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนเรื่องใกล้ตัว (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ 2543 หน้า 69) ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละชุมชน เป็นพื้นฐานในการจัดสร้างหลักสูตร ซึ่งจะช่วยให้การจัดการศึกษาได้พัฒนาทักษะทุกด้าน ทำให้เกิด ความภาคภูมิใจ รักท้องถิ่น และยังส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความเข้มแข็งต่อไป

ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น

นักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นไว้หลากหลายดังนี้

กรมวิชาการ (2545) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดขึ้นทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และคุณภาพ การดำรงชีวิต โดยพยายามใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้บนพื้นฐานของสภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ของตนเอง ตลอดจนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชาติบ้านเมือง

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวว่า หลักสูตรระดับท้องถิ่น หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานและบุคคลในท้องถิ่นจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ

ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิธีวิธีทางการสอน (มสช.) (มปป.) ให้ความหมายหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง เนื้อหาสาระและมวลประสบการณ์ที่จัดให้กับผู้เรียนในท้องถิ่นที่หนึ่งใดโดยเฉพาะ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(2537) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง รายละเอียด เนื้อหา สาระ แผนการสอน สื่อการเรียนการสอน เอกสารความรู้ หนังสือเสริมประสบการณ์ที่จัดทำขึ้น ให้สอดคล้องเฉพาะท้องถิ่นซึ่งมีความแตกต่างกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเอง ชีวิต เศรษฐกิจ อาชีพและสังคมอย่างลึกซึ้ง

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่า เป็นการนำเอาหลักสูตรระดับชาติมาปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ตามลักษณะทางธรรมชาติและลักษณะพิเศษของท้องถิ่น เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนและให้เกิดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง

ตาลี รักสุทธิ (2544)ระบุว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึงมวลประสบการณ์ที่จัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และคุณภาพการดำรงชีวิต โดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้บนพื้นฐานของสภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของตนเองตลอดจนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่างๆของชาติ บ้านเมือง

อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน (2545) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น ว่าคือการนำสภาพปัจจุบันตลอดจนอนาคตของท้องถิ่นมาผสมผสานเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้

กล่าวโดยสรุป หลักสูตรท้องถิ่น คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้และเนื้อหาสาระให้กับผู้เรียนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งโดยเฉพาะ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงทางสังคม วัฒนธรรมและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและของท้องถิ่นนั้น ๆ

ความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542.(2542 หน้า27) ได้เปิดโอกาสให้โรงเรียนสามารถจัดทำสาระของหลักสูตรเองได้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพและความต้องการของแต่ละท้องถิ่นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับที่นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้ให้เหตุผลและความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บท ได้กำหนดจุดหมายเนื้อหาสาระและกิจกรรมอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้คล้ายคลึงกันทำให้กระบวนการเรียนการสอนเนื้อหาสาระและประสบการณ์ที่เป็นหลักการทั่วๆ ไปไม่สามารถประมวลรายละเอียดเกี่ยวกับสาระความรู้ตามสภาพของท้องถิ่นแต่ละแห่งได้ทั้งหมด จึงต้องพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้มากที่สุด

2. การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมีผลกระทบโดยตรงต่อธรรมชาติ และการดำเนินชีวิตของคนไทย ทั้งในเมืองและชนบท จึงต้องมีหลักสูตรระดับท้องถิ่นเพื่อปรับสภาพของผู้เรียนให้สามารถรับกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่มีผลกระทบกับท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้นำความรู้ประสบการณ์ไปพัฒนาคน ครอบครัว และท้องถิ่น ตลอดจนดำเนินชีวิตอยู่ในท้องถิ่นของตนอย่างมีความสุข

3. การเรียนรู้ที่ดีควรจะเรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวไปยังสิ่งที่ไกลตัวเพราะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถดูดซับได้รวดเร็วกว่า ดังนั้นจึงควรมีหลักสูตรระดับท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงตามสภาพเศรษฐกิจ สังคมของท้องถิ่นตน และการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นยังช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและความผูกพัน รวมทั้งภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

4. ทรัพยากรท้องถิ่นโดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านในชนบทของไทยมีอยู่มากมายและมีค่า หลักสูตรแม่บทไม่สามารถนำเอาทรัพยากรท้องถิ่นดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ได้ แต่หลักสูตรท้องถิ่นสามารถบูรณาการเอาทรัพยากรท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่นของตน เกิดความรักความผูกพันกับท้องถิ่นของตน และสามารถใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการประกอบอาชีพได้

สังค อุทรานันท์ (2532) ให้เหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นไว้ดังนี้

หลักสูตรที่สร้างขึ้นจำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมที่ใช้หลักสูตรนั้นๆ โดยเหตุนี้หากหลักสูตรที่สร้างขึ้นมีจุดหมายสำหรับใช้ในชุมชนแห่งหนึ่งแห่งใดโดยเฉพาะ ก็ย่อมจะสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้มากที่สุด

ในการพัฒนาหลักสูตรได้มีการยอมรับความสำคัญของผู้ใช้หลักสูตรเป็นอย่างมาก และได้มีการยอมรับว่าสมควรจะให้ผู้ใช้หลักสูตรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรด้วยในทางปฏิบัติ ถ้าหากหลักสูตรได้พัฒนาขึ้นมา เพื่อใช้ในระดับชุมชนไม่กว้างขวางนักก็ย่อมจะสามารถเปิดโอกาสให้ผู้ใช้อหลักสูตรได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรได้

ประเภทของหลักสูตรท้องถิ่น

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์(2539) แบ่งประเภทของหลักสูตรท้องถิ่นไว้ 3 ประเภท คือ

1. หลักสูตรที่จัดทำ หรือสร้างหลักสูตรรายวิชาใหม่ที่ไม่ได้ปรากฏอยู่ในหลักสูตรแม่บทให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น หรือการสร้างหลักสูตรย่อมในระดับท้องถิ่นขึ้นมาเสริมหลักสูตรแม่บท โดยไม่ทำให้จุดประสงค์และคาบเวลาเรียนเปลี่ยนแปลงไปจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท

2. หลักสูตรที่ปรับหลักสูตรแม่บทให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งสามารถดำเนินการได้ดังนี้

ก.ปรับ เพิ่ม และ/หรือ ขยายเนื้อหาสาระรายวิชาในหลักสูตรแม่บท

ข.ปรับ เพิ่ม และ/หรือ ขยายกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริม

ค.ปรับ เพิ่ม และ/หรือจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นมาใหม่

3. การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นในลักษณะหลักสูตรระยะสั้นสำหรับท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งโดยเฉพาะ (โดยไม่มีหลักสูตรแม่บทเป็นกรอบในการกำหนด)

นิคม ชมพูหล่ง (2545)และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(มปป.) แบ่งประเภทของหลักสูตรท้องถิ่น ได้ 5 ลักษณะ คือ

1. ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริม

เป็นการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริมที่เหมาะสมกับสภาพและความเป็นไปของท้องถิ่น เพื่อให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยไม่ทำให้จุดประสงค์ เนื้อหา และคาบเวลาเรียนเปลี่ยนแปลงไป ท้องถิ่นสามารถทำได้กับทุกกลุ่มประสบการณ์ในหลักสูตรประถมศึกษา ในรายวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีทุกรายวิชา

2. ปรับรายละเอียดของเนื้อหา

เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยการปรับลดหรือเพิ่มรายละเอียดของเนื้อหาจากหัวข้อหรือขอบข่ายที่ระบุไว้ในคำอธิบายของทุกกลุ่มประสบการณ์หรือในคำอธิบายรายวิชาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นโดยไม่ทำให้จุดประสงค์ หัวข้อหรือขอบข่ายเนื้อหาและคาบเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บทเปลี่ยนแปลงไป การปรับรายละเอียดของเนื้อหาที่ท้องถิ่นสามารถทำได้กับทุกกลุ่มประสบการณ์ในระดับประถมศึกษาหรือรายวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีทุกรายวิชาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

3. ปรับปรุงและ/หรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม

การพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นลักษณะนี้เป็นการเลือกใช้ ปรับปรุง เพิ่มเติมหรือตัดทอนเนื้อหาในสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหาของทุกกลุ่มประสบการณ์หรือรายวิชาต่าง ๆ และสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น สื่อการเรียนการสอนที่ท้องถิ่นสามารถพัฒนาเพื่อให้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วย

4. จัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

เป็นการพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นด้วยการจัดทำเนื้อหาวิชาหรือรายวิชาขึ้นใหม่เพิ่มเติมจากที่มีปรากฏในหลักสูตร โดยให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับท้องถิ่น และจุดประสงค์ของกลุ่มวิชา หรือกลุ่มประสบการณ์ในระดับประถมศึกษา ท้องถิ่นสามารถจัดทำคำอธิบายในกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ เพิ่มเติมมาได้ในกรณีที่พบว่าเนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้นั้นไม่ปรากฏในหลักสูตร โดยเฉพาะในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ ซึ่งการเพิ่มเติมคำอธิบายดังกล่าวนี้จะต้องไม่ทำให้จุดประสงค์และคาบเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในโครงสร้างเปลี่ยนแปลงไป

5. จัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่

เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยการจัดทำหนังสือเรียน คู่มือครู หนังสือเสริมประสบการณ์ แบบฝึกหัด หรือเอกสารประกอบการเรียนการสอนอื่น ๆ ที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน กลุ่มประสบการณ์หรือรายวิชาต่าง ๆ ขึ้นใหม่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหาและสภาพของท้องถิ่น ทั้งนี้สื่อการเรียนการสอนที่ท้องถิ่นจะพัฒนาขึ้นมาใหม่นี้อาจจะใช้คำอธิบายรายวิชาที่มีอยู่แล้วหรือที่เพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ก็ได้

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้นสามารถทำได้ใน 5 ลักษณะ คือ การปรับปรุงกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม การปรับรายละเอียดของเนื้อหา การปรับปรุงและการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน การจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ และการจัดทำคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ (กรมวิชาการ, 2544) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การปรับปรุงกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม

ก่อนการลงมือพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นภายหลังจากที่ได้มีการวิเคราะห์เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาที่ได้จากการวางแผนอย่างมียุทธศาสตร์ของโรงเรียนแล้วต้องวิเคราะห์ภาระงานสอน โดยการศึกษาจากคำอธิบายรายวิชาที่กำหนด เพื่อจะทราบว่าในแต่ละเนื้อหาหรือแต่ละรายวิชา ควรมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับท้องถิ่นได้อย่างไร คำอธิบายรายวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรจะประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 กิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ ส่วนที่ระบุถึงแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สังเกตได้จาก คำว่า ศึกษา ทดลอง สำรวจ ปฏิบัติ วิเคราะห์ อภิปราย ฯลฯ

ส่วนที่ 2 สารการเรียนรู้รายปี/รายภาค ได้แก่ ส่วนที่ระบุถึงขอบข่ายของเนื้อหาและกระบวนการที่จะนำมาให้ผู้เรียนเรียนรู้ หรือฝึกเพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์

ส่วนที่ 3 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จุดประสงค์การเรียนรู้ ได้แก่ ส่วนที่ระบุพฤติกรรมหรือต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังจากได้เรียนรู้หรือฝึกทักษะ/กระบวนการตามที่ระบุไปแล้ว ในส่วนที่ 1 และ 2 พฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดนี้ต้องประกอบด้วยส่วนที่เป็นความรู้ ทักษะ/กระบวนการ เจตคติ

ในการพัฒนาหลักสูตรที่เป็นการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนนี้ ท้องถิ่นต้องพิจารณาต่อไปว่า “กิจกรรม” ที่หลักสูตรกำหนดให้จัดนั้นจะจัดโดยวิธีใดที่จะทำให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น เช่น กิจกรรม “การศึกษา”

ท้องถิ่นสามารถจัดให้ผู้เรียนได้ “ศึกษา” ด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้หลายวิธี ดังนี้

- 1) ฟังคำอธิบายจากครู
- 2) ค้นคว้าจากห้องสมุดของโรงเรียน
- 3) ค้นคว้าจากแหล่งวิทยากรอื่น ๆ
- 4) เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นมาบรรยาย
- 5) ออกไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น
- 6) ออกไปสำรวจสภาพจริงในพื้นที่
- 7) สังเกตสิ่งแวดล้อมรอบข้าง
- 8) ออกไปทัศนศึกษา
- 9) รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ
- 10) นำหรือพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้
- 11) วิเคราะห์ข้อมูล

ฯลฯ

จะเห็นได้ว่า กิจกรรม “การศึกษา” นั้นสามารถจัดกิจกรรมที่เป็น “การศึกษา” ที่ กำหนดไว้ ด้วยวิธีการต่าง ๆ หลายวิธี และแต่ละวิธีจะมีขั้นตอนของการปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไปไม่ว่าจะตัดสินใจเลือกหรือปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนเป็นไปในลักษณะใดก็ตาม กิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นต้องเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและได้เรียนรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นของตนเองให้มากที่สุด ต้องจัดให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ได้จากการวางแผนอย่างมียุทธศาสตร์ของโรงเรียน เช่น การเรียนรู้จากแหล่งวิทยากร สถานประกอบการ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ที่สำคัญจะต้องไม่ทำให้จุดประสงค์การเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไป

นอกจากนี้ในกรณีที่ท้องถิ่นต้องการให้มีการปฏิบัติกิจกรรมเสริมในลักษณะของชุมชนอื่นที่ได้ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาและทำความเข้าใจท้องถิ่นในเรื่องต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

2. การปรับรายละเอียดของเนื้อหา

การพัฒนาหลักสูตรด้วยการปรับรายละเอียดของเนื้อหา มีวิธีการเดียวกับการพัฒนาหลักสูตรด้วยการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม กล่าวคือ เมื่อวิเคราะห์แล้วพบว่าแนวปฏิบัติในการพัฒนาเพื่อจะให้บรรลุถึงเป้าหมายซึ่งระบุไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้ของกลุ่มสาระ/รายวิชาในหลักสูตรสถานศึกษาแล้ว นอกจากจะปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับท้องถิ่นแล้ว ในการพิจารณากำหนดรายละเอียดเนื้อหาที่จะนำมาให้เรียนรู้หรือฝึกทักษะ ทั้งนี้เพราะว่าในอธิบายรายวิชากำหนดเนื้อหากว้างๆ ไว้ โดยกำหนดเป็นขอบข่ายหรือหัวข้อต่างๆ ไว้ เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถกำหนดรายละเอียดของเนื้อหาให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นได้ ด้วยการเพิ่มหรือปรับได้ตามความเหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ สามารถจะกระทำได้กับทุกรายวิชา โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

- 1) ศึกษาผลการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรม และคาบเวลาที่กำหนดไว้ในคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตรสถานศึกษา
- 2) กำหนดรายละเอียดของเนื้อหาที่จะเพิ่มหรือปรับสำหรับนำมาให้นักเรียนเรียนรู้/ฝึกทักษะ โดยให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น
- 3) นำเอารายละเอียดของเนื้อหาที่ได้ตามข้อ 2 ไปปรับเข้ากับขอบข่ายเนื้อหาของสาระของรายวิชาที่สอนแล้วนำไปจัดทำเผยแพร่การจัดการเรียนรู้ต่อไป
- 4) พิจารณาปรับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ และการวัดและประเมินผลให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่ปรับนั้น

การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาสามารถดำเนินการได้ทันที ถ้าผลการวิเคราะห์พบว่าเป้าหมายของการพัฒนานั้นมีปรากฏในผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของรายวิชาแล้ว ท้องถิ่นจะสามารถปรับรายละเอียดของเนื้อหาให้สอดคล้องและเป็นไปตามแนวปฏิบัตินั้น

3. จัดทำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ เป็นการพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นด้วยการจัดทำเนื้อหาวิชาหรือรายวิชาขึ้นใหม่เพิ่มเติมจากที่มีปรากฏในหลักสูตร โดยให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับท้องถิ่นและจุดประสงค์ของกลุ่มวิชา หรือกลุ่มประสบการณ์

4. ปรับปรุงและ/หรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมการพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นลักษณะนี้เป็นการเลือกใช้ ปรับปรุง เพิ่มเติมหรือตัดทอนเนื้อหาในสื่อต่างๆ ที่มีอยู่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์เนื้อหาของทุกกลุ่มประสบการณ์หรือรายวิชาต่างๆ และสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น

สื่อการเรียนการสอนที่ท้องถิ่นสามารถพัฒนาเพื่อใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วย

หนังสือเรียน หมายถึง หนังสือที่กำหนดให้ใช้สำหรับการเรียนการสอนรายวิชาใด

รายวิชาหนึ่งโดยเฉพาะมีเนื้อหาตรงตามที่ระบุไว้ในรายวิชานั้นๆ อาจจะมีลักษณะเป็นเล่มหรือเป็นชุดก็ได้

แบบฝึกหัด หมายถึง สื่อที่ใช้สำหรับให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติเพื่อช่วยเสริมให้เกิดทักษะและความแตกฉานในบทเรียนมากยิ่งขึ้น

หนังสือเสริมประสบการณ์ หมายถึง หนังสือเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตร มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องก็ได้สำหรับให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง หนังสือเสริมประสบการณ์แยกเป็น 4 ประเภทคือ

1) หนังสืออ่านนอกเวลา เป็นหนังสือที่กำหนดให้ใช้การเรียนวิชาใดวิชาหนึ่งตามหลักสูตรนอกเหนือจากหนังสือเรียน สำหรับให้ผู้เรียนอ่านนอกเวลาเรียน โดยถือกิจกรรมเกี่ยวกับหนังสือนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนตามหลักสูตร

2) หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาอิงหลักสูตร ซึ่งมีความเหมาะสมกับวัยและความสามารถในการอ่านของผู้เรียน สำหรับให้ศึกษาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง

3) หนังสืออุเทศ เป็นหนังสือสำหรับค้นคว้า อ้างอิง เกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยมีการเรียบเรียงเป็นเชิงวิชาการ

4) หนังสือส่งเสริมการอ่าน เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ไป ไม่จำกัดต่อวัฒนธรรมประเพณีและศีลธรรมอันดีงาม ให้ความรู้ มีคติและมีสาระประโยชน์ มุ่งส่งเสริมให้ผู้อ่านเกิดทักษะในการอ่านและมีนิสัยรักการอ่าน

ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสามารถทำได้โดยการการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริมให้มีความสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น การปรับหรือเพิ่มรายละเอียดหัวข้อของเนื้อหา การปรับปรุงสื่อการเรียนการสอน การสร้างหรือจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ และการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นโดยจัดทำเป็นรายวิชาขึ้นใหม่ โดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่นและองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านมาสอดแทรก เสริมเพิ่มเติมในสาระวิชาทั้งพื้นฐานและสาระเพิ่มเติม ทั้งนี้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สถานศึกษาต้องนำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระต่าง ๆ จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมาวิเคราะห์และกำหนดสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นรายปีหรือรายภาค ทั้งนี้ต้องพยายามกำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตามเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและปัญหาของท้องถิ่นนั้น นั่นเอง

ความรู้ท้องถิ่น / ภูมิปัญญาท้องถิ่น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้มีการกำหนดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งการจัดการศึกษานั้นต้องเน้นทั้งความรู้ คุณธรรมและกระบวนการเรียนรู้ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาที่ต้องการให้ผู้เรียนทุกระดับมีความรู้และสำนึกในความเป็นไทย จึงได้มีนักวิชาการและนักการศึกษาหลายคนให้คำจำกัดความของความรู้ท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างหลากหลายดังนี้

ประเวศ วะสี (2530) อธิบายว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านเกิดจากการสั่งสมการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน มีลักษณะที่เชื่อมโยงกันในทุกสาขาวิชา ไม่แยกเป็นวิชาๆแบบที่เราเรียน ฉะนั้นวิชาเกี่ยวกับเศรษฐกิจ อาชีพ ความเป็นอยู่ การศึกษา วัฒนธรรมจะผสมกลมกลืนกันหมด โดยได้รับการถ่ายทอดและกลั่นกรองเป็นระยะเวลายาวนาน

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2540) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านว่าหมายถึง ความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายของชาวบ้านที่ใช้ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิต โดยได้รับการถ่ายทอดสั่งสมกันมา ผ่านกระบวนการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย

อินทรา หิรัญสาย (2545) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น ว่าเป็นคำเรียกสำหรับความรู้ ความสามารถ และทักษะแห่งการดำรงชีวิต จากประสบการณ์ที่มนุษย์เข้าใจจริง และเคยผ่านกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ หรือการใช้ภูมิปัญญาในการแก้ไขปัญหาให้เกิดผลสำเร็จมาแล้ว มีความสลับซับซ้อนหลายมิติที่เราจะต้องคำนึงถึงหรือนำมาใช้งาน ในระดับง่าย ๆ นั้นประสบการณ์เป็นนามธรรม คือไม่มีตัวตน จับต้องไม่ได้ เป็นความสำนึก ความคิด ความจำ เป็นสิ่งที่อยู่ภายในตัวบุคคล สิ่งนี้จะถูกสร้างสมไว้มากมายและใช้เวลา แต่สามารถมองเห็นได้จาก การแสดงออก การประพฤติปฏิบัติและผลผลิตที่เกิดขึ้น

รัตนะ บัวสนธ์ (อ้างใน วัชญาภรณ์ ตั้งวัฒนาพานิช, 2545) ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า หมายถึง กระบวนทัศน์ของบุคคลที่มีต่อตนเอง และสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนทัศน์ดังกล่าวจะมีรากฐานมาจากคำสอนทางศาสนา คติ จารีตประเพณี ที่ได้รับการถ่ายทอดสั่งสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมาปรับเข้ากับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงแต่ละสมัย ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อความสงบสุขในชุมชน และปัจเจกบุคคล ซึ่งกระบวนทัศน์ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นจำแนกออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

ลักษณะที่ 2 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบสังคมหรือการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ลักษณะที่ 3 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบการผลิตหรือการประกอบอาชีพที่มีลักษณะมุ่งเน้นระบบการผลิตเพื่อพึ่งพาตนเอง

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2534) กล่าวถึงลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาไว้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาเป็นความรู้ เป็นข้อมูล เป็นเนื้อหาสาระ เช่น ความรู้เกี่ยวกับครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับมนุษย์เกี่ยวกับชาย หญิง ฯลฯ
2. ภูมิปัญญาเป็นความเชื่อของสังคมโดยอาจยังไม่มีข้อพิสูจน์ยืนยันว่าถูกต้อง เช่น เรื่อง นรก สวรรค์ ซึ่งเป็นความเชื่อที่จะช่วยให้บุคคลในสังคมใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม และถูกต้อง
3. ภูมิปัญญา คือความสามารถหรือแนวทางในการแก้ปัญหาหรือป้องกันปัญหา เช่น ความสามารถในการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาครอบครัว
4. ภูมิปัญญาทางวัตถุ เช่น เรือขนานบ้านช่อง เครื่องใช้ไม้สอยต่างๆที่ทำให้ครอบครัวมีความสะดวกสบายตามสภาพ
5. ภูมิปัญญาทางพฤติกรรม เช่น การกระทำ ความประพฤติ การปฏิบัติตัวของคนต่างๆ ในครอบครัวจนทำให้ครอบครัวสามารถดำรงอยู่ได้

กล่าวโดยสรุปว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายของชาวบ้านที่สั่งสมสืบทอดกันมาเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิต และได้ผ่านกระบวนการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับกาลสมัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ หรือ คติและความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรม การประกอบอาชีพ แนวคิดและเทคโนโลยีในชุมชน

การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นนั้นสามารถบูรณาการนำเอาทรัพยากรท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้านทั้งหลายมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่ว่าด้านอาชีพ หัตถกรรม เกษตรกรรม ดนตรี การแสดง วรรณกรรม ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งมีผลทำให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่นของตนเองมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นการเรียนรู้ภาษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งที่สามารถดำเนินไปด้วยกันได้เป็นอย่างดี เพราะเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น ผู้เรียนยังสามารถถ่ายทอดความรู้ที่ตนมีอยู่ให้คนในสังคมอื่นโดยใช้ทักษะทางภาษาที่ได้เรียนมาอีกด้วย

สำหรับ ประเวศ วะสี (2530) ได้สรุปลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ คือลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นจะมีวัฒนธรรมเป็นฐาน มีบูรณาการสูงมีความเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง และเน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุธรรม

นอกจากนี้กรมวิชาการ (2539) ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 4 ประเภท ดังนี้

1. คติความคิด ความเชื่อ หลักการ ที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมถ่ายทอดกันมา

2. ศิลป วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ที่เป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา

3. การประกอบอาชีพในท้องถิ่นที่ยึดหลักการพึ่งตนเอง และได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย

4. แนวคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาดัดแปลงใช้ในชุมชนอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และความเป็นอยู่

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538) ได้กำหนดรายละเอียดของภูมิปัญญาแต่ละประเภทได้ ดังนี้

1. คติ ความคิด ความเชื่อ และหลักการที่เป็นพื้นฐานองค์แห่งความรู้ ได้แก่การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของแต่ละท้องถิ่น บ่อเกิดแห่งความเชื่อต่าง ๆ สืบเนื่องมาจากความเป็นอยู่ของชุมชนในอดีตนั้น ดำรงชีวิตด้วยการปลูกพืชไว้กินเอง เลี้ยงสัตว์ไว้กินและใช้งานผสมผสานกับการหาผลผลิตต่าง ๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติมาใช้ประโยชน์เพื่อการยังชีพความรู้สึกรู้สึกผูกพันกับธรรมชาติ จึงมีมากกว่าความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ประกอบกับลัทธิทางศาสนา คือ ศาสนาพุทธ พราหมณ์ เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย จึงก่อให้เกิดความเชื่อแบบ ผี – พราหมณ์ – พุทธ ขึ้นมา ซึ่งส่วนผสมของความเชื่อเหล่านี้จะมีส่วนไหนมากกว่ากันนั้นขึ้นอยู่กับพื้นฐาน และพัฒนาการของชุมชนแต่ละแห่ง แต่ละบุคคล

2. ศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี จะเป็นตัวชี้ที่สำคัญต่อการแสดงออกถึงภูมิปัญญาของชุมชนต่อการดำเนินชีวิต ประเพณีที่สำคัญที่คนทั่วไปรู้จักและถือปฏิบัติกันมา ได้แก่ ประเพณีที่ทำกันทั่วไป เช่น สงกรานต์ ลอยกระทง ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เช่น บวช เข้าพรรษา ออกพรรษา การสวดมนต์ ทอดกฐิน ประเพณีสำหรับตัวบุคคล เช่น การทำบุญวันเกิด โกนผมไฟ โกนจุก ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน และพิธีเบ็ดเตล็ดเฉพาะท้องถิ่น ศิลปกรรมพื้นบ้านจะเป็นลักษณะหนึ่งที่ปรากฏให้เห็นถึงความสำเร็จ ความเฉลียวฉลาดของชาวบ้านที่สามารถแก้ปัญหาธรรมชาติให้ได้ดี มีลักษณะสมบูรณ์และสืบทอดกันมาหลายอายุ จำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้ งานถัก-สาน-ทอ งานจักสาน เครื่องปั้นดินเผา งานแกะสลัก งานโลหะ งานก่อสร้าง งานภาพเขียน

3. การประกอบอาชีพในท้องถิ่น ในอดีตวิถีชีวิตคนไทยมีความเป็นอยู่และดำเนินชีวิตโดยอาศัยธรรมชาติ มีอาชีพเกษตรกรรม เช่น เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชสมุนไพรในการประกอบอาชีพนั้นเป็นการทำเพื่อให้มีกินมากกว่าที่จะทำเพื่อความมั่งคั่งจึงไม่จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยภายนอกมาเป็นตัวกำหนดและมามีอิทธิพลในการผลิตนั้นแต่ในปัจจุบันการดำเนินชีวิตของคนไทยเริ่มเปลี่ยนไปตามสภาพสังคมจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น จึงมีการฟื้นฟูทรัพยากรในท้องถิ่นให้มีความอุดมสมบูรณ์ กลับสู่การเกษตรที่อาศัยความสมดุลทางธรรมชาติซึ่งกันและกัน ผสมผสาน

แนวความคิดระหว่างระบบเกษตรแบบดั้งเดิมกับแบบใหม่จนมีความผสมกลมกลืนได้อย่างเหมาะสม

4. แนวความคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีชาวบ้านจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรมทำให้การดำเนินชีวิตค่อยๆ เปลี่ยนสภาพพอกินไปสู่การประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ให้มีจำนวนมากขึ้น จึงได้เกิดการนำแนวความรู้และหลักการที่เคยปฏิบัติกันมาผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อนำมาเพิ่มผลผลิต หรือประกอบกิจกรรมในการดำเนินชีวิตในครอบครัวและชุมชน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

ในสังคมโลกปัจจุบัน การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีทัศน์ของชุมชนโลก และตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมุมมองของสังคมโลก นำมาซึ่งมิตรไมตรีและความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นดีขึ้น เรียนรู้และเข้าใจความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี การคิด สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาต่างประเทศ และใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารได้ รวมทั้งเข้าถึงองค์ความรู้ต่างๆ ได้ง่ายและกว้างขึ้น และมีวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต

ภาษาต่างประเทศที่เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ซึ่งกำหนดให้เรียนตลอดหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ภาษาอังกฤษ ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น เช่น ภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน จีน ญี่ปุ่น อาหรับ บาลี และภาษากลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน หรือภาษาอื่นๆ ให้อยู่ในดุลยพินิจของสถานศึกษาที่จะจัดทำรายวิชาและจัดการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มุ่งหวังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ สามารถใช้ภาษาต่างประเทศ สื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ แสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพ และศึกษาต่อ ในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลก และสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

- **ภาษาเพื่อการสื่อสาร** การใช้ภาษาต่างประเทศในการฟัง-พูด-อ่าน-เขียน แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร แสดงความรู้สึกและความคิดเห็น ดีความ นำเสนอข้อมูล ความคิดรวบยอดและความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างเหมาะสม
- **ภาษาและวัฒนธรรม** การใช้ภาษาต่างประเทศตามวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ความสัมพันธ์ ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับวัฒนธรรมไทย และนำไปใช้อย่างเหมาะสม
- **ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น** การใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น เป็นพื้นฐานในการพัฒนา แสวงหาความรู้ และเปิดโลกทัศน์ของตน
- **ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก** การใช้ภาษาต่างประเทศในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ชุมชน และสังคมโลก เป็นเครื่องมือพื้นฐานในการศึกษาต่อ ประกอบอาชีพ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสังคมโลก

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ ๑ ภาษาเพื่อการสื่อสาร

- มาตรฐาน ต ๑.๑ เข้าใจและตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่างๆ และแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล
- มาตรฐาน ต ๑.๒ มีทักษะการสื่อสารทางภาษาในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แสดงความรู้สึก และความคิดเห็นอย่างมีประสิทธิภาพ
- มาตรฐาน ต ๑.๓ นำเสนอข้อมูลข่าวสาร ความคิดรวบยอด และความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ โดยการพูดและการเขียน

สาระที่ ๒ ภาษาและวัฒนธรรม

- มาตรฐาน ต ๒.๑ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ
- มาตรฐาน ต ๒.๒ เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา
- กับภาษาและวัฒนธรรมไทย และนำมาใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

สาระที่ ๓ ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

มาตรฐาน ต ๓.๑ ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และเป็นพื้นฐานในการพัฒนา แสวงหาความรู้ และเปิดโลกทัศน์ของตน

สาระที่ ๔ ภาษาด้วยความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

มาตรฐาน ต ๔.๑ ใช้ภาษาต่างประเทศในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในสถานศึกษา ชุมชน และสังคม

มาตรฐาน ต ๔.๒ ใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสังคมโลก

คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

1. ปฏิบัติตามคำสั่ง คำขอร้อง และคำแนะนำที่ฟังและอ่าน อ่านออกเสียงประโยค ข้อความ นิทาน และบทกลอนสั้นๆ ถูกต้องตามหลักการอ่าน เลือก/ระบุประโยค และข้อความตรงตามความหมายของสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่อ่าน บอกใจความสำคัญ และตอบคำถามจากการฟังและอ่าน บทสนทนา นิทานง่ายๆ และเรื่องเล่า
2. พูด/เขียนโต้ตอบในการสื่อสารระหว่างบุคคล ใช้คำสั่ง คำขอร้อง และให้คำแนะนำ พูด/เขียนแสดงความต้องการ ขอความช่วยเหลือ ตอบรับและปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือในสถานการณ์ง่ายๆ พูดและเขียนเพื่อขอและให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง เพื่อน ครอบครัว และเรื่องใกล้ตัว พูด/เขียนแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ใกล้ตัว กิจกรรมต่างๆ พร้อมทั้งให้เหตุผลสั้นๆ ประกอบ
3. พูด/เขียนให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง เพื่อน และสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว เขียนภาพ แผนผัง แผนภูมิ และตารางแสดงข้อมูลต่างๆ ที่ฟังและอ่าน พูด/เขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ใกล้ตัว
4. ใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง และกิริยาท่าทางอย่างสุภาพ เหมาะสม ตามมารยาทสังคมและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเทศกาล/วันสำคัญ/งานฉลอง/ชีวิตความเป็นอยู่ของเจ้าของภาษา เข้าร่วมกิจกรรมทางภาษาและวัฒนธรรมตามความสนใจ
5. บอกความเหมือน/ ความแตกต่างระหว่างการออกเสียงประโยคชนิดต่างๆ การใช้เครื่องหมายวรรคตอน และการลำดับคำ ตามโครงสร้างประโยคของภาษาต่างประเทศและภาษาไทย เปรียบเทียบความเหมือน/ความแตกต่างระหว่างเทศกาล งานฉลองและประเพณีของเจ้าของภาษากับของไทย

6. ค้นคว้า รวบรวมคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ และนำเสนอด้วยการพูด/การเขียน

7. ใช้ภาษาสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและสถานศึกษา

8. ใช้ภาษาต่างประเทศในการสืบค้นและรวบรวมข้อมูลต่างๆ

9. มีทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศ (เน้นการฟัง-พูด-อ่าน-เขียน) สื่อสารตามหัวข้อเรื่องเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน สิ่งแวดล้อม อาหาร เครื่องดื่ม เวลาว่างและนันทนาการ สุขภาพ และสวัสดิการ การซื้อ-ขาย และลมฟ้าอากาศ ภายในวงคำศัพท์ประมาณ ๑,๐๕๐-๑,๒๐๐ คำ (คำศัพท์ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม)

10. ใช้ประโยคเดี่ยวและประโยคผสม (Compound Sentences) สื่อความหมายตามบริบทต่างๆ

วิธีสอนที่เหมาะสมสำหรับการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น

วิธีสอนโดยยึดประสบการณ์ทางภาษา (Language Experience Approach หรือ LEA)

(Duffy & Roehler, 1993, p. 54)

วิธีสอนแบบนี้เป็นรูปแบบวิธีสอนวิธีหนึ่งที่ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมมาใช้ โดยผู้สอนหรือผู้เรียนเป็นผู้เขียนประสบการณ์ หรือแสดงความคิดเห็นมาใช้เป็นสื่อในการสอนและการอ่านต่อไป ซึ่งผู้เรียนสามารถใช้ความรู้เดิมประสบการณ์เดิมและโครงสร้างบทเรียนของแต่ละคนในการบรรยายหรืออธิบายโดยใช้คำศัพท์ที่ตนเองคุ้นเคย การสอนวิธีนี้มุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง มีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้สอนอภิปรายถึงประสบการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่กำลังศึกษา เช่น การผจญภัยที่น่าสนใจ การทัศนศึกษา กิจกรรมกีฬา เป็นต้น

2. ผู้เรียนระดมพลังสมองและร่วมกันอภิปราย เกี่ยวกับหัวข้อที่ต้องการเลือกไว้ในการสนทนาต่อไป

3. ผู้เรียนหรือผู้สอนบันทึกเรื่องราวจากการสนทนา บนกระดานหรือแผ่นกระดาษที่ผู้เรียนสามารถเห็นได้ชัดเจน

4. ผู้สอนแนะนำผู้เรียนเพื่อพัฒนาเค้าโครงเรื่องและเรียงลำดับเหตุการณ์

5. ผู้เรียนต่อเติมเรื่องราวให้สมบูรณ์

6. ผู้สอนหรือผู้เรียนเรียบเรียงเรื่องราวให้สมบูรณ์

7. ผู้เรียนรวบรวมเรื่องราวเป็นรูปเล่ม

วิธีการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา (The Concentrated Language Encounters Approach หรือ CLE) (เสาวลักษณ์ รัตนวิษฐ์, 2532, หน้า 24 – 26)

วิธีการสอนแบบนี้รวมเอาหลักการและแนวคิดการสอนสามทฤษฎีด้วยกัน คือแนวทฤษฎีการสอนแบบสื่อสาร (The Communicative Approach) ที่อาศัยหลักภาษาศาสตร์เชิงสังคมวิทยา (sociolinguistic) ว่าด้วยเนื้อหาบริบท (content) ทางภาษาและวัฒนธรรมแตกต่างกันในแต่ละชุมชนที่ใช้ฝึกแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อม ซึ่งเน้นที่การปฏิสัมพันธ์ในการใช้ภาษาระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้สอนกับผู้เรียน ส่วนเนื้อหาที่จัดขึ้นเป็นบทเรียนเน้นบริบทที่มีความหมายต่อผู้เรียนตามหลักการใช้ภาษาของสังคมแต่ละสถานการณ์ อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะและแนวคิดการสอนแบบธรรมชาติ (The Natural Approach) เป็นวิธีสอนที่เน้นในเรื่องการให้ปัจจัยป้อนเข้าอย่างมีความหมาย (Comprehensible Input) ให้แก่ผู้เรียน โดยการใช้กระบวนการเรียนการสอน (Process) ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้ภาษา (Language Actuation) ของผู้เรียนเป็นหลัก ส่วนผลของการเรียนรู้ (Output) นั้น จะประสบผลสำเร็จหรือไม่นั้น ผู้สอนจะต้องมีความเข้าใจในกระบวนการป้อนเข้าของปัจจัยอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับตัวผู้เรียน ซึ่งต้องอาศัยการสอนความคิดรวบยอดทางภาษาที่ถูกต้องซึ่งยึดหลักทางภาษาศาสตร์เชิงจิตวิทยา (Psycholinguistics) ที่เน้นกระบวนการอ่านเป็นสำคัญ การจัดเนื้อหาบทเรียนสำหรับวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา เป็นการบรรจุเนื้อหาที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ทางภาษาที่ได้จากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง ฉะนั้นการจัดกระบวนการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงบทเรียนที่ผู้เรียนได้รับจากความหลากหลายของบริบททางภาษา ในสถานการณ์ที่พบเจอในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสมกับระดับวัยและความสนใจ นอกจากนี้ การจัดเนื้อหาบทเรียนจะต้องจัดให้ครอบคลุมจุดมุ่งหมายของการอ่านโดยทั่วไปให้ครบทั้ง 3 ด้านคือ เพื่อความบันเทิง เพื่อความรู้ความเข้าใจวิธีการหรือกระบวนการ และเพื่อการศึกษาค้นคว้า

จะเห็นได้ว่าหลักการและทฤษฎีของการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษาเป็นการเรียนการสอนที่เน้นการใช้ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน โดยสอนแทรกเนื้อหาที่เป็นไปตามธรรมชาติของผู้เรียนอย่างแท้จริง เป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาไปสู่ทักษะสัมพันธ์ทั้ง 4 ทักษะคือการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน เพื่อให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับการใช้เทคนิคของการอ่าน เช่น การให้ความสนใจต่อการใช้ประสบการณ์เดิมและการระลึกเรื่องที่อ่านได้ วิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาแบ่งออกเป็น 3 ระยะตามระดับของผู้เรียน คือ ระยะที่ 1 (Stage 1 program) สำหรับผู้เรียนใน

ระยะเริ่มต้น ระยะที่2 (Stage 2 Program) สำหรับผู้เรียนในระดับกลาง 3 (Stage 3 Level) สำหรับผู้เรียนในระดับสูงซึ่งขั้นตอนการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนในระดับประถมศึกษาได้แก่ระยะที่ 1 ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. ผู้สอนอ่านเรื่องให้ผู้เรียนฟัง
2. ผู้เรียนเล่าเรื่อง ลำดับเรื่อง สนทนาหรืออภิปรายเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านออกเสียงและแสดงบทบาทสมมติ
3. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันเขียนเรื่องนั้น
4. นักเรียนช่วยกันทำหนังสือเล่มใหญ่ (Big book)
5. ผู้เรียนเล่นเกมหรือกิจกรรมทางภาษา

วิธีสอนแบบ เอ็ม ไอ เอ (More Integrated approach หรือ MIA)

วิธีการสอนแบบนี้เป็นการสอนแบบบูรณาการหรือผสมผสานการสอนทักษะทั้งสี่เข้าด้วยกัน เน้นการทำกิจกรรมที่หลากหลาย (Murdoch, 1986, p 12 – 15) มีขั้นตอนการสอนดังนี้

ขั้นกระตุ้นและเร้าความสนใจ

ผู้สอนจะให้คำถามก่อนการอ่านเกี่ยวกับเรื่องที่จะอ่าน เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน มีการอภิปรายร่วมกันอภิปรายเนื้อเรื่องระหว่างผู้เรียน และผู้สอนกับผู้เรียนซึ่งเป็นการคาดคะเนล่วงหน้าว่าเรื่องที่อ่านเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร เป็นการให้ผู้เรียนอ่านอย่างมีจุดหมาย เพื่อค้นหาคำตอบตามที่คาดหวังไว้ล่วงหน้าหรือไม่เพียงใด คำถามนำก่อนการอ่านเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงขับ (Drive) มากขึ้น และยังทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการอ่าน

ขั้นทำความเข้าใจกับคำศัพท์

ขั้นตอนนี้มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในกลุ่มคำศัพท์สำคัญ (Key Word) ว่ามีความเข้าใจถูกต้องหรือไม่โดยครูผู้สอนเป็นคนเลือกคำศัพท์ในเนื้อเรื่องเป็นการปูพื้นฐานให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านคำศัพท์ที่จะใช้ประโยชน์ในการอ่านต่อไป เช่น ให้ผู้เรียนเดาความหมายของคำศัพท์ในขณะที่อ่านเรื่อง แล้วตรวจสอบความหมายที่ถูกต้องจากพจนานุกรม

ขั้นตอนในการอ่านเนื้อเรื่อง

หลังจากที่ผู้เรียนทราบความหมายของคำศัพท์แล้ว ให้ผู้เรียนอ่านเรื่องตามเวลาที่กำหนด ซึ่งเรื่องจะมีคำถามแทรกอยู่ เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคำสรรพนาม (Pronoun) กับคำถามในเนื้อเรื่อง ซึ่งเป็นการฝึกให้ผู้เรียนคิดหาเหตุผลเพื่ออธิบายเหตุการณ์ในเนื้อเรื่อง โดยมีคำถามจะถามความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหัวเรื่องที่กำลังอ่าน เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงขับในการเรียนรู้มากขึ้นด้วย คดยเนื้อเรื่องและคำถามในเรื่องเป็นสิ่งเร้า (Stimulus) การที่ผู้เรียนทำ

กิจกรรมโดยการเขียนตอบหรือการอภิปรายคำตอบซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเป็นการตอบสนอง (Response) ของผู้เรียน ในขณะที่ผู้เรียนได้รับคำตอบในกิจกรรมขั้นตอนสุดท้ายเป็นแรงเสริม (Reinforcement) กระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

ขั้นทำความเข้าใจเนื้อเรื่อง

ขั้นตอนนี้เป็นการทดสอบความเข้าใจในการอ่าน เช่น การให้ผู้เรียนอ่านบริบทแล้วเติมข้อความจากประโยคปลายเปิด (A sentence Completion Exercise) ให้เป็นประโยคที่สมบูรณ์โดยใช้ภาษาของผู้เรียนเอง การตรวจสอบความเข้าใจในการอ่านและพัฒนาในด้านการเขียนด้วยการถ่ายโอนข้อมูล (Information Transfer) ซึ่งเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับจากการอ่านมาเสนอในรูปแบบต่างๆ เช่น รูปตาราง แผนภูมิ หรือแผนที่ตามความเหมาะสมของข้อมูล

ขั้นสรุปและทบทวน

แนวการสอนแบบ เอ็ม ไอ เอ นี้ สามารถใช้กิจกรรมเพื่อสรุปและทบทวนเนื้อหาได้หลากหลายวิธี เช่น สรุปใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านโดยการเขียนรายงานเป็นกลุ่ม และการที่ผู้เรียนจะได้ใช้ทักษะสัมพันธ์ทั้งสี่ ในการสรุปและทบทวนเนื้อหานั้น ขึ้นอยู่กับว่าผู้สอนจะเน้นทักษะใดทักษะหนึ่งเป็นพิเศษ

ขั้นประเมินและแก้ไข

ผู้สอน ผู้เรียน จะร่วมกันประเมินผลงานส่วนรวมในขั้นตอนสุดท้าย ผู้สอนอาจใช้แบบฝึกหัดหรือกิจกรรมเดิมตรวจสอบ แก้ไขข้อผิดพลาด ซึ่งผู้สอนสามารถใช้ผลของกิจกรรมเหล่านั้นเสริมแรงในกรณีที่นักเรียนทำแบบฝึกหัด

การสอนภาษาอังกฤษตามแนวสื่อสาร Communicative Language Teaching (CLT)

การสอนภาษาแบบสื่อสาร (Communicative Language Teaching - CLT) คือแนวคิดซึ่งเชื่อมระหว่างความรู้ทางภาษา (linguistic knowledge) ทักษะทางภาษา (language skill) และความสามารถในการสื่อสาร (communicative ability) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้โครงสร้างภาษาเพื่อสื่อสาร การสอนภาษาแบบสื่อสาร (Communicative Language Teaching - CLT) นี้จะส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิภาพการสื่อสารของผู้เรียนอีกทั้งจะช่วยพัฒนาทักษะความสามารถการใช้ภาษาของผู้เรียนผ่านการเรียนรู้แบบร่วมมืออีกด้วย (Savignon, 2000)

ทั้งนี้ (Canale & Swain, 1980) และ (Savignon 1982) ได้แยกองค์ประกอบของความสามารถในการสื่อสารไว้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความสามารถทางด้านไวยากรณ์หรือโครงสร้าง (grammatical competence) หมายถึง ความรู้ทางด้านภาษา ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ โครงสร้างของคำ ประโยค ตลอดจนการสะกด และการออกเสียง

2. ความสามารถด้านสังคม (sociolinguistic competence) หมายถึงการใช้คำ และ โครงสร้าง ประโยคได้เหมาะสมตามบริบทของสังคม เช่น การขอโทษ การขอบคุณ การถามทิศทางและข้อมูล ต่าง ๆ และการใช้ประโยคคำสั่ง เป็นต้น

3. ความสามารถในการใช้โครงสร้างภาษาเพื่อสื่อความหมายด้านการพูด และเขียน (discourse competence) หมายถึง ความสามารถในการเชื่อมระหว่างโครงสร้างภาษา (grammatical form) กับความหมาย (meaning) ในการพูดและเขียนตามรูปแบบ และสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

4. ความสามารถในการใช้กลวิธีในการสื่อความหมาย (strategic competence) หมายถึงการใช้ เทคนิคเพื่อให้การติดต่อสื่อสารประสบความสำเร็จโดยเฉพาะการสื่อสารด้านการพูด ถ้าผู้พูดมี กลวิธีในการที่จะไม่ทำให้การสนทนานั้นนั้นหยุดลงกลางคัน เช่นการใช้ภาษาท่าทาง (body language) การขยายความโดยใช้คำศัพท์อื่นแทนคำที่ผู้พูดนึกไม่ออก เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า CLT ไม่ได้ละเลยโครงสร้างทางไวยากรณ์ แต่ในการสอนโครงสร้างทาง ไวยากรณ์ต้องเน้นการนำหลักไวยากรณ์เหล่านี้ไปใช้ เพื่อการสื่อความหมายหรือการสื่อสารซึ่ง Canale & Swain (1980) อธิบายไว้อย่างชัดเจนถึงความสำคัญของกฎเกณฑ์และโครงสร้างทางภาษา ถ้าปราศจากกฎเกณฑ์ และ โครงสร้างแล้วความสามารถทางการสื่อสารของผู้เรียนจะถูกจำกัด ดังนั้น ความคล่องแคล่วในการใช้ภาษา (fluency) และความถูกต้องในการใช้ภาษา (accuracy) จึงมี ความสำคัญเท่ากัน

บทบาทของผู้เรียน (Learner Roles)

บรินและแคนดริน (อ้างใน Richards & Rodgers, 1995) อธิบายบทบาทของผู้เรียนตาม แนว CLT ผู้เรียนคือผู้ปรึกษา (negotiator) การเรียนรู้เกิดจากการปรึกษาหารือในกลุ่มผู้เรียน โดย ผู้สอนจัดกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ จุดมุ่งหมายหลักในการทำ กิจกรรมกลุ่มคือมุ่งให้ผู้เรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักการให้พอ ๆ กับการรับ

บทบาทของครู (teacher roles)

ครูมีบทบาทที่สำคัญ 3 บทบาท คือผู้ดำเนินการ (organizer, facilitator)เตรียมและ ดำเนินการจัดกิจกรรม ผู้แนะนำหรือแนะแนว (guide) ขั้นตอนและกิจกรรมต่าง ๆ และเป็นผู้วิจัย และผู้เรียน (researcher, learner) เรียนรู้พฤติกรรมและการเรียนของนักเรียนแต่ละคน นอกจากนั้นครู อาจมีบทบาทอื่น ๆ เช่น ผู้ให้คำปรึกษา(counselor) ผู้จัดการกระบวนการกลุ่ม (group process manager) ครูตามแนวการสอนแบบCLT เป็นครูที่เป็นศูนย์กลางน้อยที่สุด (less teacher centered)

นั่นคือครูมีหน้าที่ดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อการสื่อสารและในช่วงที่นักเรียนทำกิจกรรมครูจะกระตุ้นให้กำลังใจช่วยเหลือให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารให้ได้ความหมายและถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ อันเป็นการเชื่อมช่องว่างระหว่างความสามารถทางไวยากรณ์ (grammar competence) และความสามารถทางด้านสื่อสาร (communicative competence) ของผู้เรียน

บทบาทของสื่อการเรียนการสอน (the role of instructional materials)

การสอนตามแนว CLT จำเป็นที่ต้องใช้สื่อที่หลากหลาย เพราะสื่อมีความสำคัญต่อการเรียนแบบปฏิสัมพันธ์หรือการเรียนแบบร่วมมือและการฝึกใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร สื่อที่สำคัญ 3 อย่างที่ใช้สำหรับการสอนตามแนว CLT ได้แก่ เนื้อหา (text-based) งาน/กิจกรรม (task-based) ของจริง (realia)

เนื้อหา (text-based material) ในปัจจุบันมีตำราเรียนจำนวนมากมายที่สอดคล้องกับการเรียน/สอนตามแนว CLT ซึ่งการออกแบบตำราเรียนกิจกรรมและเนื้อหาแตกต่างจากตำราที่แต่งขึ้นมาเพื่อสอนไวยากรณ์ ยกตัวอย่าง แบบเรียน CLT จะไม่มีแบบฝึกหัด (drill) หรือ โครงสร้างประโยคส่วนมากแบบเรียนที่เน้น CLT จะประกอบไปด้วยข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดสถานการณ์ที่ให้ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติหรือกิจกรรมคู่ หรืออาจกำหนดเรื่อง (theme) ที่จะเรียนแล้วมีกิจกรรมที่ออกแบบขึ้นมาเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องนั้น ๆ

งาน/กิจกรรม (task-based material) เกมต่าง ๆ บทบาทสมมติ การเลียนแบบ และกิจกรรมอื่น ๆ เช่น กิจกรรมการสอบถามแลกเปลี่ยนข้อมูล (gap conversation) กิจกรรม Jigsaw ที่เน้นให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ทำงานเป็นกลุ่มร่วมมือกัน

สื่อที่เป็นของจริง (realia) CLT เน้นการใช้สื่อที่เป็นของจริง (authentic material) เช่น ป้ายประกาศโฆษณา หนังสือพิมพ์รูปภาพ แผนที่ เป็นต้น

วิธีสอนโดยใช้การไปทัศนศึกษา (Field Trip)

ทิสนา แคมมณี (2550) ได้ให้ความหมายของการสอนโดยไปทัศนศึกษาว่า คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันวางแผนและเดินทางไปศึกษาเรียนรู้ ณ สถานที่อันเป็นแหล่งความรู้ในเรื่องนั้น (ซึ่งอยู่นอกสถานที่ที่เรียนกันอยู่เป็นปกติ) โดยมีการศึกษาสิ่งต่าง ๆ ในสถานที่นั้นตามกระบวนการหรือวิธีการที่ได้วางแผน และมีการอภิปรายสรุปการเรียนรู้จากข้อมูลที่ได้ศึกษามา เป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงในเรื่องที่เรียน ได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริง ได้ใช้แหล่งชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ทำให้เกิดความเข้าใจ และเกิดเจตคติที่ดีต่อทั้งสถานที่นั้นและต่อการเรียนรู้

องค์ประกอบสำคัญของวิธีสอน คือ

1. มีการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียนในเรื่องวัตถุประสงค์ สถานที่ การเดินทาง เรื่องที่จะศึกษา วิธีศึกษา ค่าใช้จ่าย กำหนดการเดินทางและหน้าที่ความรับผิดชอบ
2. มีการเดินทางออกไปยังสถานที่เป้าหมายซึ่งอยู่นอกโรงเรียนหรือนอกสถานที่ที่เรียนกันอยู่เป็นปกติ
3. มีกระบวนการในการศึกษาสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ในสถานที่นั้น
4. มีสรุปผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับจากการไปทัศนศึกษา

ขั้นตอน ของการสอน

1. ผู้สอนและผู้เรียนวางแผนร่วมกันในเรื่องวัตถุประสงค์ สถานที่ที่จะไป การเดินทาง สิ่งที่จะไปศึกษา วิธีศึกษา ค่าใช้จ่าย กำหนดการเดินทาง และหน้าที่ความรับผิดชอบ
2. ผู้สอนและผู้เรียนเดินทางไปยังสถานที่เป้าหมาย
3. ผู้เรียนศึกษาสิ่งต่าง ๆ ในสถานที่นั้นตามกระบวนการหรือวิธีการศึกษาที่ได้วางแผนไว้
4. ผู้สอนและผู้เรียนเดินทางกลับ และสรุปผลการเรียนรู้ หรือผู้สอนและผู้เรียนสรุปผลการเรียนรู้ และเดินทางกลับ

เทคนิคและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการใช้วิธีสอนโดยใช้การไปทัศนศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

การวางแผน

ผู้สอนและผู้เรียนจำเป็นต้องมีการวางแผนร่วมกันก่อนจะเดินทางไปทัศนศึกษา สิ่งที่คุณสอนควรทำความเข้าใจกับผู้เรียนให้ชัดเจนคือ วัตถุประสงค์ของการไปศึกษา ซึ่งหากวัตถุประสงค์ชัดเจนแล้ว ผู้เรียนอาจมีส่วนในการเลือกสถานที่ที่จะไปด้วย (ในกรณีที่ผู้สอนไม่เจาะจงสถานที่) เมื่อมีการกำหนดแน่ชัดแล้ว จะเป็นการดีมากหากผู้สอนและ/หรือผู้เรียนบางคนมีโอกาสไปสำรวจสถานที่นั้นก่อน จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ดีในการวางแผนขั้นตอนต่อไป และช่วยลดปัญหาเมื่อมีการเดินทางจริงหลังจากไปสำรวจสถานที่และได้ข้อมูลกลับมาแล้ว ผู้สอนและผู้เรียนจึงวางแผนในรายละเอียดต่อไปเรื่องสำคัญที่จำเป็นต้องตกลงกันให้ชัดเจนมีหลายประการ ได้แก่

1) การเดินทาง จะใช้พาหนะ ไปอย่างไร

2) เรื่องที่จะศึกษามีอะไรบ้าง

3) วิธีการที่จะศึกษา จะใช้วิธีอะไร เช่น ใช้การสังเกต จดบันทึก อดทน ถ่ายภาพ ถ่ายวิดีโอ

ทัศน สัมภาษณ์ เข้าร่วมกิจกรรม ลงมือปฏิบัติ ทดลอง ฯลฯ ซึ่งถ้าวิธีการที่จะใช้ดังกล่าว จำเป็นต้องใช้เครื่องมือหรือวัสดุอุปกรณ์อะไร ก็ต้องมีการจัดเตรียมให้เรียบร้อย เช่น จัดทำแบบสังเกตแบบ สัมภาษณ์ เตรียมเครื่องเล่นเทป กล้อง เป็นต้น

4) กำหนดการ ได้แก่ โปรแกรมการเดินทางที่มีกำหนดเวลาที่แน่นอน

5) ค่าใช้จ่าย จำนวนค่าใช้จ่ายในแต่ละเรื่องรวมแล้วเป็นเท่าใด ถ้าผู้เรียนจำเป็นต้องช่วยออกค่าใช้จ่าย จะเฉลี่ยกันออกมากน้อยเพียงใด

6) หน้าที่ความรับผิดชอบ ใครจะต้องช่วยส่วนไหนอย่างไร ควรกำหนดให้ชัดเจนเรื่องต่างๆ ที่ตกลงกันนี้ ควรจัดทำเป็นเอกสารแจกให้สมาชิกทุกคนได้รับรู้ตรงกัน ในเรื่องการวางแผนนี้ ถ้าผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนให้ช่วยกันคิดในแต่ละเรื่องให้ได้ข้อตกลงร่วมกัน จะเป็นการดี เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสูง และเกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกันสำหรับผู้สอนไม่ควรลืมที่จะติดต่อยืนยันต่อเจ้าของสถานที่อย่างเป็นทางการและขออนุญาตผู้บังคับบัญชาและผู้ปกครองนักเรียน (ในกรณีที่ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการพานักเรียนนอกสถานที่)

ข้อดีของการสอนโดยใช้การไปทัศนศึกษา

1) เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริง มีการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนและความเป็นจริง

2) เป็นวิธีสอนที่ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นและชุมชนให้เป็นประโยชน์ของการเรียนรู้ของผู้เรียน และช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3) เป็นวิธีการสอนที่เอื้อให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกทักษะต่าง ๆ จำนวนมาก เช่น ทักษะการวางแผน ทักษะการประสานงาน ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการแสวงหาความรู้ นอกจากนั้นยังส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมต่าง ๆ เช่น ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความเสียสละ เป็นต้น

4) เป็นวิธีการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น และความสนใจในการเรียนเพิ่มขึ้น

ข้อจำกัดโดยใช้การไปทัศนศึกษา

1) เป็นวิธีสอนที่ยุ่งยากสำหรับผู้สอน เนื่องจากต้องมีการเตรียมการติดต่อประสานงานจัดการ และรับผิดชอบงานหลายด้าน

2) เป็นวิธีสอนที่มีค่าใช้จ่ายสูง ใช้เวลานาน และมีความเสี่ยง อาจเกิดอันตรายระหว่างการเดินทางได้

3) เป็นวิธีสอนที่อาจเกิดผลไม่คุ้มค่า หากการจัดการ และกระบวนการศึกษาไม่ดีเท่าที่ควร

อำเภอท่าวาสุกรีและประวัติความเป็นมา

อำเภอท่าวาสุกรีเป็นหนึ่งในบรรดา 13 อำเภอของจังหวัดลำปาง ห่างจากตัวเมืองลำปางประมาณ 83 กิโลเมตร อำเภอท่าวาสุกรีเป็นอำเภอชายแดนติดกับจังหวัดพะเยาและจังหวัดแพร่ มีพื้นที่ประมาณ 1,815 ตารางกิโลเมตร เป็นอำเภอที่มีพื้นที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดลำปาง ที่ว่าการอำเภอปัจจุบันตั้งอยู่

ริมถนนพหลโยธิน สายลำปาง-พะเยา บริเวณบ้านหนองเหียง ห่างจากตัวเมืองพะเยาประมาณ 50 กิโลเมตร และจังหวัดแพร่ 89 กิโลเมตร

อำเภอจาวเดิมมีชื่อว่า เมืองเงิน เป็นหัวเมืองหลักเมืองหนึ่งของอาณาจักรล้านนาล้านนา มีประวัติศาสตร์อันยาวนานและเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญของเมืองเขลางค์นคร เมืองเงินในอดีตมีเจ้าผู้ครองนครที่เข้มแข็งชำนาญการสงคราม มีความเชี่ยวชาญในการรบ โดยใช้ของ้าวเป็นอาวุธสำคัญ เมื่อข้าศึกจากเมืองลื้อเมืองเงินเข้ามารุกรานเมืองเขลางค์นครก็ไม่อาจรุกไล่เข้าถึงเมืองเขลางค์นครได้ พอถึงเมืองเงินก็ถูกตีแตกพ่ายไปทุกครั้ง เจ้าเมืองเงินได้อาสาปราบปรามข้าศึก พวกฮ่อ เจี้ยว ที่มารุกรานถึงเมืองเจี้ยว เมืองลื้อ เมืองเงินจนถึงแคว้นสิบสองปันนา ได้รับชัยชนะ จนเป็นที่รำลือ เจ้าเมืองเขลางค์นครได้ประทานจ้าวด้ามเงินเป็นบำเหน็จคุณงามดีและความกล้าหาญ เป็นที่ยินดีแก่ชาวเมือง จึงเรียกเจ้าเมืองว่า พระยาจ้าวเงิน และเรียกชื่อเมืองว่า เมืองจ้าวเงิน กาลเวลาผ่านไปได้เรียกเพี้ยนเป็นเมืองจาว ตามลำดับ

อีกเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ เมืองจาวเป็นสถานที่ประทับและสวรรคตของพ่อขุนงำเมือง เจ้าเมืองพะเยา สหายร่วมน้ำสาบานกับสองมหาราชคือ พ่อขุนเม็งรายมหาราช และพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ตามตำนานกล่าวไว้ว่า เมื่อพ่อขุนงำเมืองได้มอบราชกิจต่างๆ ในการปกครองบ้านเมืองให้พญาคำแดงราชบุตร แล้วเสด็จได้ไปประทับพักผ่อนที่เมืองจาว ปี พ.ศ.1841 พ่อขุนงำเมืองก็สิ้นพระชนม์ รวมพระชนม์มาได้ 60 ปี

คำขวัญอำเภอจาว

ถิ่นกำเนิดเจ้าพ่อประตูลา

แหล่งศึกษาภาพเขียนสีโบราณ

งามอุทยานถ้ำผาไท

ไหว้พระธาตุทรายนอน

อนุสรณ์สถานสะพานโขง

พื้นที่การปกครอง

แบ่งพื้นที่การปกครองเป็น 10 ตำบล 69 หมู่บ้าน 1 เทศบาลตำบล 9 องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ได้แก่ 1.)เทศบาลตำบลหลวงเหนือ 2)ตำบลหลวงใต้ 3)ตำบลบ้านแหง 4) ตำบลบ้านโป่ง 5) ตำบลบ้านหวด 6)ตำบลนาแก 7) ตำบลบ้านฮั่น 8) ตำบลปงเตา 9) ตำบลบ้านร้อง 10)ตำบลแม่ติบ อำเภอจาวมีจำนวนประชากรทั้งสิ้นประมาณ 60,000 คน ในเขตเทศบาลตำบลหลวงเหนือ 5,000 คน อาณาเขตติดต่อ อำเภอจาวเป็นอำเภอชุมทางชายแดน มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดพะเยาและจังหวัดแพร่

ทิศเหนือ ติดกับอำเภอวังเหนือและจังหวัดพะเยา อ.เมืองพะเยา

ทิศใต้ ติดกับอำเภอแม่เมะ จ.ลำปาง

ทิศตะวันออก ติดกับอำเภอเชียงม่วน จ.พะเยาและอำเภอสอง จ.แพร่

ทิศตะวันตก ติดกับอำเภอแจ้ห่ม จ.ลำปาง

สถานที่ท่องเที่ยว

อุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท

มีเนื้อที่ประมาณ 758,750 ไร่ ตั้งอยู่ระหว่างอำเภอเมืองกับอำเภองาว ห่างจากตัวเมืองประมาณ 66 กม. ตรงกิโลเมตรที่ 665-666 แยกข้างทางลูกรังประมาณครึ่งกม. รถยนต์เข้าถึงเชิงถ้ำภายในถ้ำมีหินงอกหินย้อย สวยงามมาก สลับซับซ้อนและมีถ้ำเล็กถ้ำน้อยมากมายที่มีความสวยงามแตกต่างกันไป ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ได้เคยเสด็จประพาสถ้ำผาไท ในครั้งนั้นได้จารึกพระปรมาภิไธยย่อ ปปร. ไว้ภายในถ้ำเพื่อเป็นที่ระลึกในการเสด็จประพาส

ศาลเจ้าพ่อประตุมหา

อยู่ห่างจากตัวจังหวัดลำปางตามเส้นทางสายลำปาง-งาวประมาณ 50 กิโลเมตร ระหว่างหลักกิโลเมตรที่ 649-650 ศาลตั้งอยู่ริมถนนใหญ่ด้านขวามือ เป็นศาลเล็กๆ ก่ออิฐถือปูน ภายในมีรูปปั้นเจ้าพ่อประตุมหา และเครื่องบูชามากมาย บริเวณใกล้เคียงมีศาลพระภูมิเล็กๆ มากมายเรียงรายอยู่ ศาลเจ้าพ่อประตุมหา นี้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ผู้ที่สัญจรไปมาบนเส้นทางนี้มักจะนมัสการและจุดประทัดถวาย เจ้าพ่อประตุมหา เดิมชื่อ พญาขอมือเหล็ก เป็นผู้อยู่ยงคงกระพัน เป็นทหารเอก ของเจ้าผู้ครองนครลำปาง ครั้งหนึ่ง ได้ทำการต่อสู้กับพม่าที่ช่องประตุนกระทั่งถูกรุมแทงตายในลักษณะถือดาบคู่ ขึ้นฝั่งเชิงเขาทหารพม่า กลัวจึงไม่กล้าบุกเข้าไปดินนครลำปาง ด้วยเหตุนี้เอง ชาวบ้านจึงเกิดศรัทธา และเคารพ สักการะโดย ตั้งศาลขึ้นบูชาเป็นที่นับถือของชาวลำปาง

บ้านจ้างหลวง(ช้างหลวง)

ตั้งอยู่ที่ 33 หมู่ 9 บ้านข่อย ตำบลบ้านร้อง ก่อตั้งโดย ครูคำอ้าย เดชดวงตา เป็นที่รวบรวมงานไม้แกะสลักซึ่งเป็นผลงานของผู้ก่อตั้ง สิ่งที่น่าสนใจ คือ เรือนเก็บงาน แกะสลักเป็นเรือนไม้หลังใหญ่รูปช้าง แทบทุกส่วนของอาคารจะตกแต่งด้วยศิลปะที่กลมกลืน นอกจากนี้บ้านจ้างหลวงยังเป็นโรงเรียนฝึกรบ และสอนงานศิลปกรรม โดยเฉพาะงานประติมากรรมไม้แกะสลัก สำหรับผู้ที่มีความตั้งใจจริง ในการสร้างงานศิลปะ และเพื่อสร้างอาชีพให้คนในท้องถิ่น

ศูนย์อนุรักษ์ภาพยนตร์ย้อนยุค

เป็นแหล่งรวบรวมแผ่นฟิล์มโปสเตอร์ และอุปกรณ์ฉายหนังย้อนยุค ซึ่งยังคงสภาพใช้งานได้ สามารถเปิดให้ผู้ชมที่สนใจ ชมภาพยนตร์สมัยก่อน

ความตระหนัก

การนำความรู้ท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนนอกจากจะทำให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่นของตนอย่างถ่องแท้แล้ว ผู้เรียนยังเกิดความตระหนักในคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ที่มีค่าในท้องถิ่นของตนเอง หลังจากได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราว เนื้อหาในท้องถิ่นของตน ซึ่งได้มีผู้ให้คำจำกัดความสำหรับคำว่า ความตระหนัก ไว้ดังนี้

ความตระหนัก ตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Awareness" หมายถึง ความรู้ การรู้ ความมีสติ ประสพการณ์ทางวัตถุหรือทางความคิดอย่างใดอย่างหนึ่ง (B.Suwannapet, 1995)

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523) ได้ให้ความหมายความตระหนักคือ ความสามารถนึกคิด ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสภาวะจิตใจ และ Good (1973) ให้ความหมาย ความตระหนัก หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเกิดความรู้ หรือแสดงถึงการรู้ตัวนอกจากนี้ จินตนา เปียสอน (2538) สมตระกูล ราศิริ (2543) จักรวาล เหลือล้ำ (2544) และพัฒนศักดิ์ บุปผาสวรรณ (2546) ได้ให้ความหมายของความตระหนักว่า หมายถึง การแสดงออกถึงความรู้สึก รับรู้ คิดได้ มองเห็นประโยชน์และความสำคัญ โดยการแสดงออกมาในทิศทางที่ต้องการตามประสพการณ์ หรือความตระหนักเป็นการรับรู้ นึกคิด หรือมีความรู้สึกต่อเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งหรือสำนึกถึงบางสิ่งบางอย่างของประสพการณ์ ความตระหนักจะเกิดขึ้นเมื่อมีเหตุการณ์ สภาพแวดล้อมในสังคมหรือสิ่งเร้าภายนอกมากระตุ้นให้เกิดความตระหนักและสะท้อนให้เห็นทางพฤติกรรมในขณะที่พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546) ได้ให้ความหมายของคำว่าตระหนักว่า หมายถึง รูปประจักษ์ชัด รู้ชัดแจ้ง หรือความตระหนักเป็นสภาวะทางจิตใจของบุคคลที่เกิดจากความสำนึก รับผิชอบต่อเหตุการณ์หรือปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นที่เกี่ยวข้องกับตนเองได้ โดยมีสิ่งเร้าจากปัจจัยภายนอกเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความตระหนักขึ้น

จากความหมายของความตระหนักข้างต้นสรุปได้ว่า ความตระหนักคือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการรับรู้ การเห็นความสำคัญ ความสำนึกในคุณค่าในสิ่งเร้าหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ระดับความตระหนัก และการสร้างความตระหนัก

คำย เชิงจิ (2526) ได้จำแนกระดับของความตระหนักตามพัฒนาการ ดังนี้

1. การรับรู้ เป็นขั้นตอนของการทำความรู้จักและเข้าใจในสิ่งเร้าหรือปรากฏการณ์นั้นๆ ได้แก่

1.1 การรู้จักสิ่งเร้า

1.2 ความเต็มใจที่จะรับสิ่งเร้านั้น

1.3 คัดเลือกความสนใจที่มีต่อสิ่งเร้านั้น

2. การตอบสนอง เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความพอใจ หรือความซาบซึ้งใน
สิ่งเร้าหรือปรากฏการณ์นั้นๆ ได้แก่

- 2.1 การยินยอมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น
- 2.2 มีความตั้งใจที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น
- 2.3 มีความพอใจที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น

3. การเห็นคุณค่า เป็นการสำนึกในคุณค่า มีความเชื่อ มีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งเร้า หรือ
ปรากฏการณ์นั้นๆ ซึ่งเป็นค่านิยมของสังคม จนสามารถนำไปใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการประเมิน
คุณค่าในสิ่งต่างๆได้ คือ

- 3.1 การยอมรับในคุณค่า
- 3.2 เกิดความนิยมชมชอบในคุณค่า
- 3.3 การยึดถือผูกพันในคุณค่า

4. การจัดระบบคุณค่า คือ การจัดระเบียบค่านิยมเข้าเป็นระบบและหา
ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่านั้น ได้แก่

- 4.1 มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับคุณค่า
- 4.2 การจัดลำดับคุณค่านั้นให้เป็นระบบ

5. การเอาคุณค่ามาสร้างเป็นคุณลักษณะประจำตัว ได้แก่ การเอาคุณค่าต่างๆมา
สร้างเป็นคุณลักษณะของแต่ละคน ซึ่งจะกลายเป็นบุคลิกภาพหรือเอกลักษณ์ของบุคคลนั้น ได้แก่

- 5.1 การสรุประบบของคุณค่า
- 5.2 การสร้างลักษณะนิสัย

ทฤษฎี ประสาทจิตวิทยา (2534 อ้างใน พจนานุกรมศัพท์ นพ. ศ. วรณ, 2546, หน้า 22) ได้
กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักดังต่อไปนี้

1. ประสบการณ์ที่มีต่อการเรียนรู้
2. ความเคยชินต่อสภาพแวดล้อม ถ้าบุคคลใดที่มีความเคยชินต่อสภาพแวดล้อมนั้นก็จะ
ทำให้บุคคลนั้นไม่ตระหนักต่อสิ่งเกิดขึ้น
3. ความใส่ใจและการให้คุณค่า ถ้ามนุษย์มีความใส่ใจในเรื่องใดมากก็就会有ความตระหนัก
ในเรื่องนั้น
4. ลักษณะและรูปแบบของสิ่งเร้า ถ้าสิ่งเร้านั้นสามารถทำให้ผู้พบเห็นเกิดความสนใจยอม
ทำให้ผู้พบเห็นนั้นเกิดการรับรู้และความตระหนักขึ้น
5. ระยะเวลาและความถี่ในการรับรู้ ถ้ามนุษย์ได้รับความรับรู้บ่อยครั้งเท่าใดหรือนาน
เท่าใดก็มีโอกาสเกิดความตระหนักมากขึ้นเท่านั้น

จากการศึกษาความหมายของความตระหนักและระดับของความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของวรรณูปถ อภิษฐ์(2544 หน้า 81) ผู้วิจัยได้นำมาปรับเป็นเครื่องมือวัดความตระหนักคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นของนักเรียน ประกอบด้วย ระดับความตระหนักและลักษณะของความตระหนักในคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นดังตารางต่อไปนี้

ระดับความตระหนัก	ลักษณะของความตระหนักในคุณค่าแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น
1 การรับรู้	มีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่องของแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น
2 การตอบสนอง	มีความตั้งใจหรือความพอใจที่จะอนุรักษ์แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น
3 การเห็นคุณค่า	มีความรู้สึกเป็นห่วงหรือกังวลถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น
4 การจัดระบบคุณค่า	มีการเสนอแนะวิธีการอนุรักษ์แหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า ความตระหนักในคุณค่าแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการรับรู้ การเห็นความสำคัญ ความเข้าใจในคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น มีความรักและห่วงใย รวมถึงการปฏิบัติอย่างจริงจังเพื่อให้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นยังคงอยู่ตลอดไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรรณิกา ทรงสัจย์ (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาบทเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาท้องถิ่น ทำให้ผู้เรียนสามารถดึงเอาประสบการณ์เดิมมาสัมพันธ์กับความรู้ใหม่ที่ได้รับ มีแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษสูงขึ้น

พิทยา คำตาเทพ (2542) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาบทเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านใหม่สามัคคี อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง พบว่า บทเรียนภาษาอังกฤษที่สร้างขึ้นได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมกับระดับความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของนักเรียน นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษสูงขึ้น

ปวราชย์ เรืองมณี (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาบทเรียนภาษาอังกฤษที่เน้นเนื้อหาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมความสามารถทางการพูดและความรู้ในเนื้อหาท้องถิ่น พบว่า บทเรียนภาษาอังกฤษที่เน้นเนื้อหาท้องถิ่นมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด นักเรียนมีความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้นและมีความรู้ในเนื้อหาท้องถิ่นอยู่ในระดับที่สูงขึ้น

วัชรารักษ์ ตั้งวิวัฒนาพานิช (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การใช้นิทานพื้นบ้านล้านนาเพื่อส่งเสริมความสามารถทางภาษา การพูด การเขียนภาษาอังกฤษและความตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า นิทานพื้นบ้านล้านนาภาษาอังกฤษ ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะทางภาษาดีขึ้นและผู้เรียนเกิดความตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นสูงขึ้นหลังจากการนิทานพื้นบ้านล้านนาฉบับภาษาอังกฤษ

วิไลพร ไชยประสิทธิ์ (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นวิชาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอค้อยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นภาษาอังกฤษ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น เนื่องจากได้เรียนในสิ่งที่ใกล้ตัว สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน รวมถึงได้เรียนรู้ถึงประเพณีวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนอีกด้วย

อวยพร หว่างตระกูล (2541) ทำการวิจัยเรื่องการรับรู้และความต้องการเกี่ยวกับหลักสูตรภาษาอังกฤษ พุทธศักราช 2539 ของครูอังกฤษในเอกชน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรที่กำหนดไว้ คือ ระยะเวลาของครูผู้สอนมีน้อย มีชั่วโมงสอนและงานที่ต้องรับผิดชอบมาก การนำหลักสูตรไปใช้จึงไม่ประสบผลสำเร็จ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบทเรียนวิชาภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาท้องถิ่น โดยภาพรวม พบว่า การดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นมีไม่มากนัก ปัญหาที่พบคือ ขาดงบประมาณและแหล่งค้นคว้าทางวิชาการ ด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ควรจัดให้เหมาะสมและสอดคล้องกับท้องถิ่น ซึ่งแนวโน้มของหลักสูตรภาษาอังกฤษ จะเป็นการสอนเพื่อเน้นทักษะการสื่อสารและเนื้อหาในหลักสูตรควรมีความเฉพาะในแต่ละท้องถิ่นให้มากขึ้น